

ԱՎԱՆԴՈՒՅԹՆԵՐԻ ԵՎ ՆՈՐԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ ՓՈԽՂԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆԸ
ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳՈՒՄ

Հանգուցային բառեր՝ ավանդույթ, նորարարություն, կայունություն, վերարտադրություն, ժառանգորդում:

Հասարակության զարգացման ժամանակակից փուլում, երբ սոցիալական առաջընթացի տեմպերը շատ բարձր են, իսկ փոխակերպումների ընթացքը արագ, երբ թվում է, թե մեկընդմիջտ տրված որևէ կայուն բան այլևս չի մնացել, հասարակությունը, ինչպես և նախկինում, կայունության կոդյակների կարիք ունի: Ուստի պատահական չէ, որ «հոսող արդիականության» պայմաններում անգամ հաճախ ձևավորվում են նոր ավանդույթներ, որոնցից շատերը տեխնիկայի և տեխնոլոգիաների զարգացման ժամանակակից փուլում չեն հասցնում տվյալ հասարակության մեջ ներկայացնել իրենց արդյունավետությունը: Ավանդույթները՝ մի կողմից արտահայտում են կայունությունը և որպես այդպիսին օժտված են մի սերնդից մյուսը փոխանցվող նորմերի մշտականության հատկությամբ, մյուս կողմից՝ դրանք հանդիսանում են նորարարությունների բազային հենահարթակ: Նկատենք նաև, որ ավանդույթները, ներդրվելով պրակտիկ կյանք, փոխվում են և կյանքի արագափոխ պահանջմունքներից ելնելով՝ զգալիորեն հարստանում: Ընդամին, ավանդույթը պետք է դիտարկել որպես մարդկային գործունեության ձևայնացված կառուցվածքների շարժում, որն անհնարին է առանց դրա իրացմանը նպաստող որոշակի գիտական գիտելիքների և տեղեկատվության գոյության: Այդ իսկ պատճառով այդպիսի գործունեության բարդացումը և զարգացումը ենթադրում է պահանջարկված փորձի պահպանման և վերարտադրության անընդհատություն, որը հետագա սերունդների համար հնարավորություն կընձեռի ծագող հիմնախնդիրները լուծել նախորդների կուտակված տեսական և պրակտիկ ժառանգության արդյունավետ

օգտագործման միջոցով: Հետևաբար, «ավանդույթը կարելի է դիտարկել որպես փորձում դրսևորվող առաջադիմական գաղափարների վրա հիմնված որոշ կարծրատիպերի ընտրողական ամրագրման ձև, որը օգտագործվում, պահպանվում և փոխանցվում է ժամանակակից այլընտրանքային պրակտիկայում» [4, էջ 18]:

Սոցիալական ճանաչողության ամբողջական գործընթացի համար շատ կարևոր է նորարարության և ավանդույթների, որպես զարգացումն ապահովող տարրերի, համեմատական վերլուծությունը: Նոր մակարդակի խնդիրների լուծման համար անհրաժեշտ են նորարարական մոտեցումներ, որոնց էությունը գործունեության ձևերի և միջոցների այնպիսի կազմակերպումն է, որը թույլ է տալիս ավանդույթի միջոցով արագորեն հարմարվել անկանխատեսելի իրավիճակին: Հին ու նոր իրողությունների համատեղման դժվարին գործընթացը նախադրյալ է ստեղծում երկփեղկված աշխարհայացքի և երկակի սոցիալական դիրքորոշումների ձևավորման համար: Դժվար չէ նկատել, որ սոցիալականությանն առնչվող հետևյալ փոխակերպումները հիմնականում առնչվում են մարդկային համակեցության գոյության, վերարտադրության ու գործառնության հիմունքներին, ինչը նշանակում է, որ սոցիալականության նոր պայմանները այս կամ այն չափով կանդրադառնան նաև մարդկային հարաբերությունների բնույթի ու բովանդակության վրա: Թեև սոցիալական համակարգի վերարտադրության ընթացքում ձևափոխվում է իրականությունը, բայց համակարգը պահպանում է իր կոնկրետ գործառնությունն ու կառուցվածքային բնութագիրը: Սա տեղի է ունենում ավանդույթների հենքի վրա, որոնք կյանքն արժևորող և ներդաշնակող կառուցողական արժեքներ են:

Ընդունված է համարել, որ ավանդույթն ապահովում է սոցիալական կյանքի համար անհրաժեշտ կայունությունը, իսկ նորարարությունը ծառայում է առաջընթացին: Այս առնչությամբ Պ.Բուրդյեն իրավացիորեն նկատում է, որ հաճախ մարդիկ «անհամեմատ ավելի մեծ նշանակություն են տալիս նախընթաց փորձին, քանի որ կենսագործունեության ընթացքում առաջանում է այսպես կոչված վարքային կարծրատիպ, երբ մարդիկ նախընտրում են վարքի հարմարվողական այն մոդելները,

որոնք անցյալում ինչ-որ դրական արդյունք են տվել, թեև նոր պայմաններում դրանք այլևս ոչ ռացիոնալ են և անարդյունավետ» [2, էջ 87]:

«Ավանդույթ-նորարարություն» ամբողջությունը ներամփոփում է մարդկային փորձի ժառանգորդման և իրականության նպատակադիր վերափոխման խնդիրները: Ժառանգորդման միջոցով է իրականանում կապը տարբեր սերունդների միջև: Հետևաբար, կարելի է եզրակացնել, որ ավանդույթը և նորարարությունը միմյանց փոխլրացնում են, քանի որ մեկի գոյությունն առանց մյուսի անհնարին է՝ առանց «նախնիների կողմից թողնված ժառանգության», ավանդույթների և նորի փոխգործակցության՝ անհնարին է որևէ նոր բանի ստեղծումը:

Նկատենք նաև, որ նորարարության և ավանդույթների փոխհարաբերությունները դիալեկտիկական հակադրամիասնության կողմեր են և մեկը առանց մյուսի չի կարող գոյություն ունենալ: Այս առնչությամբ Ա. Ն. Ավերյանովը նկատում է, որ ավանդույթները և նորարարությունները փոխներթափանցող գործընթացներ են: Նորարարությունը ժառանգորդման այնպիսի կարգ է, երբ ժառանգորդվողը նոր իմաստ է կրում, և որպես այդպիսին, այլ կոչում ունի: Ընդ որում, նորարարական գործընթացների ուղղվածությունը որոշվում է ոչ թե հնի սոսկական նորացմամբ, այլ նոր բովանդակության ձևավորմամբ [1, էջ 263]: Խնդիրն այն է, որ ավանդական և նորարարական գործընթացները միմյանցից անկախ տեղի չեն ունենում: Նորարարությունը հնարավորություն է ընձեռում տրոհելու նախկին կարծրատիպի ամբողջականությունն ու ադեկվատությունը և կամ այլ կարծրատիպերի հետ նրա միավորումը:

Ավանդույթի և նորարարության հարաբերակցությունը կարելի է դիտարկել որպես մշակութային և գիտական առաջընթացի դիալեկտիկական հակասության դրսևորում: Այս առնչությամբ կարելի է ասել, որ նորարարականի և ավանդականի փոխգործակցությունը նպաստում է հասարակության անընդմեջ զարգացմանը, քանի որ «առաջընթացը հնարավոր է միայն ձևավորված ավանդույթի հիմքի վրա: Բանն այն է, որ ավանդույթը ոչ այլ ինչ է, եթե ոչ նախկինում առաջադիմական

համարվող գործունեության արդյունք»[3, էջ 48]: Որպեսզի նորարարությունը դառնա գիտության առաջադիմական զարգացման աստիճան, այն պետք է միջնորդավորվի գոյություն ունեցող ավանդույթներով, այսինքն՝ նորարարությունը ոչ այլ ինչ է, եթե ոչ հնի ու նորի արդյունավետ համադրություն: Դրա համար անհրաժեշտ է հրաժարվել «ավանդույթ-նորարարություն» հակադրությունից: Հասարակական հարաբերությունների նոր որակի անցումը ուղեկցվում է անցյալի վերիմաստավորման և ապագայի խնդիրների ինտենսիվ քննարկումներով:

Նկատենք նաև, որ ավանդույթները կարող են կորցնել ինքնանույնականությունը, ավանդական այլ ձևերի հետ իրենց նախկին իմաստային հարաբերակցությունը: Եթե մշակույթում որոշիչ նշանակություն ունենա նորարարությունը, ապա կկորսվի ոչ միայն ժամանակի ընթացքում կուտակված հին բովանդակությունը, այլև կխզվի սերունդների կապը: Արժեքա-իմաստային հին համակարգի շրջանակներում անհնարին է նոր խնդիրների արդյունավետ լուծումը: Ինչպես նշում է Տ. Զասլավսկայան «միայն ավանդականության և նորարարության ամբողջականությունը կարող է նպաստել հասարակական համակարգի անարգել զարգացմանը»: [5, էջ 505]:

Այսպիսով, թեև ավանդույթների և նորարարության փոխադարձ կապն անխուսափելի է, սակայն այդ կապը հազվադեպ է ներդաշնակորեն հավասարակշռված լինում, քանի որ պատմական որոշակի շրջափուլում մերթ ավանդական արժեքներն են գերիշխում, մերթ՝ նորարական: Ըստ այդմ, թե՛ ավանդույթները և թե՛ նորամուծությունները կարող են հանդես գալ ինչպես գիտության և պրակտիկայի, այնպես էլ առօրյա կյանքի կազմակերպման կենտրոնաձիգ ուժերի դերում, պայմանով, որ դրանք նպատակամղված լինեն հասարակության կողմից պահանջարկված գիտական և պրակտիկ խնդիրների արդյունավետ լուծմանը: Ժամանակակից հասարակության մեջ ավանդույթների և նորարարության փոխհարաբերության հետ կապված հարցերը դինամիկ բնույթ ունեն: Ընդամին, ցանկացած նորարարություն ստեղծվում է հասարակության

զարգացման մասին (որպես դրա կատարելագործում կամ ի հակադրություն դրա) ավանդական պատկերացումների հիմքի վրա: Այդ է պատճառը, որ նորամուծությունները սոցիալական համակարգի հետագա զարգացման համար պետք է դառնան ամուր հիմք և բարի ավանդույթ:

Գրականություն

1. Аверьянов А., Системное познание мира: методологические проблемы. М., Политиздат, 1985.
2. Бурдые П., Социология социального пространства, М., Алетейя, 2005.
3. Гавров С., Социокультурная традиция и модернизация российского общества, М., МГУКИ, 2002.
4. Гидденс Э., Устроение общества: Очерк теории структуризации, М: Академический Проект, 2005.
5. Заславская Т., Социетальная трансформация российского общества: деятельно-структурная концепция, М., Дело, 2002.
6. Полонская И., Традиция: от сакральных оснований к современности, Ростов -на-Дону, РГУ, 2006.

NELLI ALAVERDYAN

Yerevan, Armenia, Yerevan State University

The Relationship between Tradition and Innovation in the Social System.

Keywords: tradition, innovation, stability, reproduction, succession.

For the development of the social system is important the relationship between traditions and innovations. Tradition provides the stability which is necessary for the social life, while innovation serves for its progress. The relationship between innovation and tradition is part of opposite dialectical parties and one can't exist without the other. Completeness of innovation and tradition promotes the free development of the social system.

